

research methods (questionnaires, biographical method, method of expert assessment, analysis of regulatory documents and industry standards method, mathematical data processing methods), the most important leadership qualities of agroindustry's professionals are selected and differentiated in the following groups: the general management qualities; leadership; specific (specific for the agroindustrial sector). The necessity of each selected quality for the successful leadership in the agricultural sector is justified.

Keywords: Education of leaders, leadership qualities cluster, methods of personal properties construction; agribusiness leader's educational ideal.

Сопівник Руслан Васильович – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна). E-mail: rvsop@meta.ua

Sopivnyk Ruslan Vasylyovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine). E-mail: rvsop@meta.ua

УДК 37.013.43

ПЕДАГОГІКА ДОБРА - ОСНОВОПОЛОЖНИЙ ПРИНЦИП ДІЯЛЬНОСТІ ІВАНА АНДРІЙОВИЧА ЗЯЗЮНА

Д. І. Таран

У статті проаналізовано основні принципи педагогічної діяльності І. А. Зязюна. Акцентується увага на просвітницькому значенні педагогічної спадщини І. А. Зязюна для суспільства і держави цілому. Розглянуто гуманістичну складову спадщини І. А. Зязюна.

Ключові слова: виховання, історія, культура, педагогіка, просвітницько-педагогічні погляди І. А. Зязюна, «педагогіка добра»

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Педагогічна проблематика є складовою публіцистичної спадщини багатьох видатних державних діячів. Наука та освіта – це ідентифікатори та визначальні ознаки кожної нації. Розвивати та берегти педагогічну спадщину та здобутки видатних діячів – завдання кожного свідомого громадянина на сучасному етапі розвитку державотворчих процесів.

Освічена людина є визначальним ідентифікатором української нації та народу. Ми повинні поважати національну культуру та духовно-просвітницькі витоки українського народу. Шанування культурних традицій та здобутків рідного народу потрібно прищеплювати з дитинства і продовжувати в навчальних закладах. Кожний повинен гордитися своєю рідною культурою та відстоювати державницьку позицію в суспільному житті. Натхненим сподвижником української педагогічної думки був видатний вчений, філософ, педагог І. А. Зязюна.

У час, коли українське суспільство не лише неухильно прямує до пошуку свого ідеалу, але й перебуває у процесі творення нових суспільних форм, педагогічна наука має високу місію – творення нової особистості нової суспільної формації. Володіючи геніальною інтуїцією, академік І. А. Зязюна належав до когорти українських учених, які гідно репрезентували українську педагогічну науку у світовому духовному просторі, повсякчас переконуючи людство, що гідність і одержимі чесноти людської індивідуальності є наріжним каменем усіх духовно-творчих процесів суспільства. Він був учителем і наставником цілої когорти учених, яких заряджав своєю невсипущою енергією, кристалічною чистотою і самовідданістю, з якою служив своїй справі. І. А. Зязюна своїми працями постійно доводив, що вітчизняній педагогіці потрібні нові акценти та модернізовані шляхи її розвитку, він був переконаний, що у пошуках істини та сутності речей освіта і наука сприймаються як процес і результат творення людиною свого образу в просторі культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Велика частина наукових і публіцистичних праць вченого І. А. Зязюна присвячена педагогічній проблематиці. Так, Г. Васянович аналізує філософсько-педагогічні ідеї І. А. Зязюна, М. Якубовська досліджує культурологічну проблематику у науковій спадщині І. А. Зязюна. Цінним джерелом, що репрезентує спадщину І. А. Зязюна, є інтерв'ю вченого у ЗМІ.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Актуальність окресленої проблеми висвітлює таку важливу проблематику, як збереження просвітницько-педагогічної спадщини видатних сучасників та використання наукових здобутків видатних людей у педагогічній діяльності сучасного викладача. Досліджується педагогічна думка І. А. Зязюна.

Формування духовних цінностей у сучасної молоді – одне з пріоритетних завдань державної культурно-освітньої політики.

Мета статті полягає в аналізі духовно-просвітницьких поглядів І. А. Зязюна.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Педагогіку добра як гармонійний принцип сучасного педагога прищеплював українським педагогам вчений, доктор філософських наук, професор, академік І. А. Зязюн. Одностудентів знають його не лише як науковця та вчителя, але й як основоположника школи педагогічної майстерності, освітнього реформатора, літератора та високоповажну людину як в Україні, так і за її межами.

Журналіст К. Ситник розповідав про неоднозначне сприйняття призначення на посаду ректора Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка І. А. Зязюна: «У 1988 році Академія педагогічних наук СРСР обрала ректора Полтавського педінституту І. Зязюна своїм дійсним членом, а Верховна Рада України у 1989 році призначила його міністром народної освіти республіки. Того самого Зязюна, який у 1975 році не був ні професором, ні доктором, а всього лише молодим кандидатом наук. Ф. Т. Моргун запропонував призначити його ректором. Та київські міністерства і компартійний відділ визнали молодого претендента на посаду ректора абсолютно непридатним для цієї роботи і відхилили його кандидатуру, згодом усе повторилося в Москві, але Моргун терпляче і наполегливо боровся за Зязюна, доводив: дайте час – і Полтавський педагогічний інститут буде найкращим у країні.

Що він вимагав від нового, такою ціною настановленого ректора? Найперше: готувати хорошого вчителя, котрий уміє берегти і розвивати українську культуру, українську мову, любить учнів і свій народ, як це робили Макаренко і Сухомлинський. Усупереч пропозиціям органів безпеки, дозволив ректорові призначити керівником хору «Калина» «націоналіста» Григорія Левченка, під проводом якого цей художній колектив згодом отримав статус народного і об'їздив з концертами багато країн на різних континентах. Світового рівня досяг і ансамбль бального танцю «Грація» на чолі з Петром Горголем та інші колективи» [6].

І. А. Зязюн велику частину свого життя працював в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. Сучасне покоління «короленківців» й нині пишається його новаціями з педагогічної майстерності, досвід яких переймала вся Україна. Та не тільки чудові розробки І. А. Зязюна пам'ятають в Полтаві. За

ректорства І. А. Зязюна, хлопці мали ходити в білих сорочках і краватках, а дівчата обов'язково у спідницях. Студенти називали ці краватки «зязюнчиками».

І. А. Зязюн згадував слова А. С. Макаренка: «... Антон Макаренко казав, що вчитель повинен бути франтом, виходити до дітей так, щоб на нього приємно було дивитися. Я й тепер кажу це молодим колегам. Але на носінні спідниць уже не наполягаю» [5].

Діяльність І. А. Зязюна піддавалася різкій критиці в тогочасній пресі. Він стверджував: «Вчитель має виходити до дітей так, щоб було приємно дивитися, щоб хотілося наслідувати. Без цього не можна достукатися в душу дитині. І я цілком із цим згоден. Але хочу відразу пояснити, що всі такі питання ми вирішували разом зі студентами, я регулярно проводив із ними зустрічі, де ми й обговорювали життя інституту. Водночас я завжди відстоював демократичний підхід до навчання, адже лише так можна прищепити любов до нього, а це запорука того, що дитина поступово прийде до потреби самонавчатися. Потрібно бути щиро зацікавленим у дитині, щоб домогтися успіху» [5].

І. А. Зязюн працював в багатьох вузах, як в педагогічних, так і в театральних. І. А. Зязюн був переконаний, що задля реалізації мети виховання має бути ідея, яка або поєднує, або роз'єднує. Саме тоді буде прогрес. Працюючи в театральному інституті, він звернув увагу на предмет «акторська майстерність». І. А. Зязюн твердив з власних спостережень: «Довго придивлявся, як проходили заняття, як студенти вчилися передавати різні образи, настрої, простіше кажучи, впливати на аудиторію. Макаренко казав, що педагог – це актор. І одного чудового дня я дійшов думки, що потрібно створити нову дисципліну – «педагогічна майстерність». Частина колег мене підтримала, і через півроку ми випустили перші методички, а пізніше книжку. У нашому інституті відкрилися курси для педагогів, де ті вивчали психологію дитини та інші предмети. До нас стали приїжджати колеги з усього Союзу, новація викликала резонанс [5].

І. А. Зязюн став основоположником концепції педагогічної майстерності, впроваджуючи ідеї Добра, Краси і Культури у процесі формування особистісної культури. І. А. Зязюн все своє творче життя присвятив актуалізації найкращого, найпрекраснішого в Людині, щоденно стверджуючи своє кредо: «Педагогіка – моє життя!» [1].

І. А. Зязюн вважав, що для оволодіння педагогічною майстерністю необхідна систематична підготовка до кожного навчального заняття; педагог повинний постійно працювати з новинками педагогічної і

психологічної літератури, виокремлювати з них нове для практичної перевірки і використання; потрібно вивчати досвід колег і запозичувати все найкраще, корисне, дійсно необхідне; виокремлювати індивідуальні прийоми (постановка голосу, техніка мовлення, граматична правильність, дикція, інтонація, сила звуку і т.п.); саморегулювати фізичний і психічний стани. Успіх педагогічної діяльності визначається передусім рівнем професійної підготовленості викладача. З нагромадженням досвіду формуються оптимальні прийоми праці, приходять майстерність, яка дозволяє швидко адаптуватися до будь-якої учнівської аудиторії, виникає легкість в роботі [4 с. 364].

На думку І. А. Зязюна, освіта неможлива без Учителя, з іменем якого пов'язані і перемоги, і поразки. Саме вчитель завжди уособлював у собі мудрість суспільної свідомості і мав непересічний вплив на все суспільство. Вчитель, на думку І. А. Зязюна, завжди був громадянином і професіоналом, наставником і поводителем у майбутнє. Дійсно сучасний вчитель не може бути поза політикою, але володіючи особливим суспільним статутом, йому слід дотримуватися золотого світового правила демократії: «Політика лише до порогу школи». І. А. Зязюн вважав, що у виборі громадянських і професійних орієнтирів вчителю допоможуть вищі національно-державні інтереси, смисл і природа освіти, її соціальне призначення [2, с. 17].

Сучасний педагог повинен навчати дітей своїми вчинками, звичками, розумом, культурою. І. А. Зязюн роздумував: «У педагогічній дії є два рівнозначні суб'єкти за змістовною сутністю – Людина і Людина. Вони мають створювати один одному відчуття спокою, рівноваги, благополуччя, щастя. Як це зробити, знає передусім педагог. Він має навчити цього своїх учнів незалежно від предмета викладання. Навчити ненав'язливо, нетенденційно, мимовільно. Навчити своєю поведінкою, своїм Статусом, своїми Знаннями, своєю Людяністю, своєю Свободою, своєю Любов'ю, своїм Щастям, своїм Талантом» [3, с. 74].

Можна стверджувати, що культурологічна парадигма І. А. Зязюна дає можливість розглядати культуру як процес і результат взаємодії суб'єктів педагогічного процесу: викладача і студента. Саме діалог викладача і студента забезпечує відкритість для одночасного взаємозбагачення і самостійного розвитку. Цей культурологічний діалог не є феноменом ізольованим, його соціодинаміка відбувається у взаємодії та взаємовпливі індивідуальностей [7, ст. 193].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, проникнення у сутність проблеми, яку досліджує І. А. Зязюн, ґрунтується на взаємодії різнобічних знань з філософії, педагогіки, психології, культури, етики, естетики. Внесок І. А. Зязюна у скарбницю вітчизняної педагогічної науки дуже великий.

Педагогічна діяльність І. А. Зязюна вражає масштабністю напрямів, різноманітністю тем, дослідженням яких він займається. Без будь-якого перебільшення можна сказати, що вчений є провідним дидактом, методистом, теоретиком і практиком педагогіки, вихователем величезної плеяди науковців, викладачів, учителів. Будучи тривалий час на посадах ректора, директора науково-дослідного інституту, першим міністром освіти незалежної України І. А. Зязюн набув унікального досвіду управління освітніми й науковими установами. Він послідовно й активно розв'язував складні у теоретичному й практичному плані питання професійної підготовки учителя, викладача, науковця.

Література

1. Галата С. Іван Зязюн: «Майбутніх академіків слід шукати в дитячій пісочниці / Світлана Галата // Освіта України. – 2012. – № 31. – 30 липня. – [Електронний ресурс] – Режим доступу http://naps.gov.ua/ua/press/about_us/124/
2. Зязюн І. А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / Іван Зязюн // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К.: Віпол, 2000. – С.11–57.
3. Зязюн І. А. Людина в контексті гуманітарної філософії / І. А. Зязюн // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Пол.-укр. щорічник. – Ченстохова; К., 1999. – №1. – С. 323 – 333.
4. Зязюн І. А. Наука і мистецтво педагогічної дії / І. А. Зязюн // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Пол.-укр. підручник. – Ченстохов; К., 2001. – Вип. 3. – С.357–380.
5. Мірошник В. «Зязюн І. А. Справжній учитель – завжди учень» [Електронний ресурс] / В. Мірошник // Дзеркало тижня. 2008. – 13.02. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/ivan_zyazyun_spravzhniy_uchitel_tse_zavzhd_uchen.htm
6. Ситник К. Агроном переораних поколінь» [Електронний ресурс] / Костянтин Ситник // Дзеркало тижня. – 2006. – 26 липня. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/agronom_pereoranih_pokolin.html
7. Якубовська М. Культурологічна парадигма у науковій спадщині І. А. Зязюна / М. Якубовська // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2015. – № 1-2. – С. 189-199.

**ПЕДАГОГИКА ДОБРА – ОСНОВОПОЛАГАЮЩИЙ ПРИНЦИП
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИВАНА АНДРЕЕВИЧА ЗЯЗЮНА****Д. И. Таран**

В статье проанализированы духовно-просветительские взгляды И. А. Зязюна. Акцентируется внимание на историческом значении педагогического наследия И. А. Зязюна для общества и страны в целом. Проанализированы жизненные взгляды И. А. Зязюна по поводу становления, развития, приумножения и сохранения плодов духовной культуры. Освещена роль образования и педагога в гармоничном становлении личности. Рассмотрена гуманистическая составляющая наследия И. А. Зязюна.

Ключевые слова: воспитание, история, культура, педагог, педагогика добра, педагогические взгляды И. А. Зязюна.

**PEDAGOGY OF GOOD – FUNDAMENTAL PRINCIPLE OF
ACTIVITY OF I. A. ZYAZYUN****D. I. Taran**

The author of the article analyzes the spiritual and educational views of I. A. Zyazyun. Attention is focused on the historical significance of educational heritage of I. A. Zyazyun for the society and state as a whole. Life memories and views of I. A. Zyazyun on formation, development, increase and preservation of fruits of spiritual culture are analyzed. The role of the teacher in the education and formation of harmonious personality is defined. Humanistic constituent of I. A. Zyazyun's heritage is examined in the article.

Key words: Upbringing, history, culture, educator, pedagogy of good, educational and pedagogical views of I. A. Zyazyun.

Таран Дмитро Ігорович – аспірант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава, Україна).
E-mail: tarandmytro@meta.ua

Taran Dmytro Igorovych – Postgraduate Student of I. A. Zyazyun Pedagogical Skills and Management Department of Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical University (Poltava, Ukraine). E-mail: tarandmytro@meta.ua